

Nämnden för
Statligt Stöd till Trossamfund

Till
Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Ert diarienummer: Ku2016/00504/D

Yttrande över betänkandet av utredningen för ett stärkt civilsamhälle - Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) har anmodats att yttra sig över rubricerat ärende.

Sammanfattning

SST välkomnar utredningens fokus på de ekonomiska, strukturella och administrativa förutsättningarna för civilsamhällets organisationer, som viktigt för byggandet av ett starkt och demokratiskt samhälle. SST ställer sig bakom de flesta av utredningens bedömningar och förslag, se mer under p 2 nedan.

1. Inledning

”Palett för ett stärkt civilsamhälle” är både ett fyndigt och ett mycket adekvat namn på denna utredning. För som utredningen visar, vilket i sig inte är en nyhet, har vi i Sverige en rik flora på organisationer som vi brukar sammanfatta i termen civilsamhället. Organisationer som både i historia och i nutid, som både bland svenskar som är födda här och bland svenskar som kommit till Sverige har varit en hjälp i att gå från vanmakt till egenmakt för att i vårt gemensamma samhällsbygge bli en plattform för gemensam makt och inflytande.

SST välkomnar att utredningen i sin beskrivning av civilsamhället ser trossamfunden som en självklar och naturlig del av det. Tyvärr kan man fortfarande både höra och läsa beskrivningar som talar om "civilsamhället och trossamfunden" som om trossamfunden vore något vid sidan om. Detta misstag gör inte denna utredning, vilket också gör att utredningen ser att trossamfunden spelar en viktig roll i demokratin (sid 117).

Utredaren har på ett förtjänstfullt sätt tagit sig tid att besöka och lyssna till många av civilsamhällets organisationer. Tyvärr kan dock konstateras i mötesloggen (bilaga 3, sid 523) att inget trossamfund har fått besök. Om så hade skett skulle nog bredden på exempel och problem som tas upp i utredningen kunnat ha varit större. Något förvånansvärt är det att två viktiga utredningar som på olika sätt rör vår demokrati, denna och demokratiutredningen (Låt fler forma framtiden), har valt att välja bort trossamfunden bland de som man velat lyssna på.

2. Angående utredningens bedömningar och förslag.

SST väljer här att kommentera de förslag i betänkandet som har direkt bäring på SST som myndighet och trossamfundens roll och plats i civilsamhället.

4.1.4 – SST tillstyrker förslaget om att statliga myndigheter årligen skall rapportera de kontakter och samråd man har haft med civilsamhället.

4.1.5. – SST ställer sig bakom bedömningen av att den politiska ledningen på nationell nivå bör delta i dialoger med det civila samhället. Likaså bedömningen av att överenskommelseprocesser och andra modeller för strukturerade samtal på lokal och regional nivå bör användas.

4.2.1 – MUCF skall få i uppdrag att arbeta med kompetenshöjande insatser gentemot statliga myndigheter, kommuner och landsting när det gäller i frågor som rör civilsamhället. Behovet av kompetenshöjande insatser som utredningen beskriver kan SST bara bekräfta. I utredningens beskrivning av vad som sker har man tyvärr ej tagit med SST:s uppgift att vara expertorgan i allmänna religions- och trossamfundsfrågor. Ej heller har man tagit upp de särskilda regeringsuppdrag som SST haft och har när det gäller att ta upp frågor rörande interreligiöst och interkulturellt arbete med kommuner och myndigheter. Därför borde förslaget i denna del också innefatta SST när det gäller den del av civilsamhället som trossamfunden utgör.

4.2.2 – Att organisationernas roll i demokratin bör värnas när nya sätt att löpande samla in medborgarnas synpunkter och åsikter används ställer sig SST självklart bakom.

4.2.3 – Att skolan skall få en tydligare roll i att öka ungas kunskap om civilsamhället stöder SST.

4.2.4 – SST stöder starkt utredningens bedömning att organisationsbidraget fortsatt bör vara ett prioriterat sätt för offentliga aktörer på nationellt, regionalt och lokal nivå att ge ekonomiska förutsättningar för civilsamhällets röstbärrroll, och därmed också dess roll i demokratin. Statsbidraget till trossamfund ges i dag i form av organisationsbidrag, verksamhetsbidrag och projektbidrag. Organisationsbidraget är den större delen av det sammantagna bidraget. Anledningen till detta är att värna trossamfundens autonomi och minimera statlig inblandning, värna religionsfriheten, i trossamfundens verksamhet. Statens styrmedel blir i huvudsak att besluta vilka trossamfund som skall vara statsbidragsberättigade.

4.2.5 – Bedömningen att statliga myndigheter, kommuner och landsting bör använda och utveckla metoder och vägledande dokument för samråd med civilsamhället stöder SST. SST ser behov av att stärka det offentligas skyldighet att behandla och möta hela civilsamhället utifrån regeringsformens krav på likabehandling.

4.3.2 – När det gäller förslagen här angående MUCF och insatser kring och kunskaper om mångfaldsfrågor hänvisas till vad som nämnts under 4.2.1 och SST:s roll och uppdrag. Själva problemställningen kring mångfaldsfrågor som tas upp är något som SST känner igen.

4.3.3 – Frågan om hur nybildade organisationer skall få stöd i ett uppbyggnadskede är viktig. SST delar dock inte utredningens bedömning att bidragsgivare skall ställa krav på paraplyorganisationerna att erbjuda stöd till dessa som vill bli medlemmar. En anledning är att många paraplyorganisationer i sig är ekonomiskt och strukturellt svaga. Detta är något som SST kan se när det gäller flera av trossamfundens samverkansorganisationer. Ett alternativ skulle kunna vara att införa ett uppbyggnads/etableringsstöd för nya organisationer, främst på lokal nivå.

4.3.4 – SST stöder förslaget om tillsättandet av en statlig delegation med uppdrag i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och berörda kommuner etablera långsiktiga lokala plattformar för det civila samhället i socioekonomiska utsatta bostadsområden.

5.1.1 – Även om klarhet, genom lagstiftning, i vad som krävs för att vara en ideell förening skulle välkomnas av många så ställer sig SST bakom utredningens resonemang kring den civila sektorns mångfald och självständighet som skäl till att inte föreslå det. Gäller också frågan om en lagreglerad frivillig registrering av ideella föreningar.

5.1.2 – SST stöder förslaget att ett tillägg görs i myndighetsförordningen så att det framgår tydligt att myndigheter skall samarbeta med civilsamhällets organisationer när det är relevant för genomförande av myndighetens uppdrag. Likaså stöder SST förslaget att vid tillsättande av myndighetschef skall ansvarigt departement överväga om kunskap och erfarenhet från det civila samhället ska ingå i kravprofilen.

5.1.3 – SST stöder förslaget om att det i kommittéförordningen införs ett krav på att om förslag påverkar civilsamhällets organisationer ska konsekvenserna i det avseendet redovisas i betänkandet. Likaså att en konsekvensutredning görs vid förslag på regelgivning om det kan påverka civilsamhällets organisationer.

5.1.4 – SST stöder förslaget angående en översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden enligt lagen om Allmänna arvsfonden, i syfte att möjliggöra långsiktigt stöd.

5.1.5 – Frågan angående administration i samband med stöd från offentliga aktörer innehåller flera dimensioner. Det rör frågor som rör civilsamhällets mångfald, olika förutsättningar, administrativa resurser och kunskap. Det rör också frågor kring rättssäkerhet, likabehandling, olika regelverk hos olika myndigheter och administrativa rutiner. Ett arbete inom staten att se över och bättre synkronisera både regelverk och rutiner är något som behöver initieras. Om Tillväxtverket är den aktör som skall ta upp det i den årliga uppföljningen är SST dock mer tveksam till.

5.2.1 – Konkurrensrätten. SST avstår att svara.

5.2.2 – SST stöder förslaget att ge Konsumentverket i uppdrag att i avseende ideella föreningars verksamhet utarbeta en exempelsamling över vad som är respektive inte är näringsverksamhet enligt konsumentlagstiftningen.

5.2.3 - SST stöder förslaget att Livsmedelsverket får i uppdrag att ge ytterligare vägledning till kommunerna när det gäller att göra bedömningen av vilken verksamhet inom det civila samhället som utgör livsmedelsföretag och ge tydlig information om detta till civilsamhällets organisationer.

5.2.4 – SST delar bedömningen att resegarantilagen bör utformas så att kraven inte leder till onödiga merkostnader och administration för föreningar som ordnar verksamhet i form av resor för sina medlemmar.

5.2.6 – SST delar bedömningen att det utrymme som socialförsäkringsbalken ger för personer med sjukersättning, aktivitetsersättning eller sjukpenning att delta i en ideell verksamhet, utan rätten till ersättning påverkas, bör tas till vara. Kunskapen om regelverket bör också förstärkas hos Försäkringskassan.

5.2.7 – Utifrån SST:s erfarenhet av och kunskap om trossamfundens arbete i mottagande av asylsökande har SST sett både stor okunskap och stor handfallenhet hos både myndigheter och kommuner när det gäller samarbete och samverkan med trossamfunden. SST delar därför utredningens bedömning om att regeringen bör överväga åtgärder som underlättar för det civila samhällets organisationer att långsiktigt bidra till verksamheter som gör tiden i väntan på beslut om uppehållstillstånd meningsfull och förbättrar möjligheten till en snabbare etablering i samhället.

5.2.8 – SST stöder förslaget angående utredning om det bör införas en författningsreglerad definition av arbetsintegrerade sociala företag.

5.2.10 – SST stöder förslaget att en översyn ska ske av bestämmelsen om upplåtelse i förordningen om förvaltning av statliga fastigheter m.m. i syfte att införa ett undantag i bestämmelsen som möjliggör att avgift inte tas ut för korttidsupplåtelse av allmännyttiga, ideella organisationer.

5.3.2 – Se 5.1.5.

5.3.3 – SST ser som en självklarhet att de lokala och regionala överenskommelserna skall omsättas till konkreta och gärna långsiktiga planer.

5.3.4 – Nyetablerade trossamfunds absoluta största behov och samtidigt största svårighet är att hitta lokaler för sin verksamhet och hitta lokaler som man har råd med. Därför vill SST både stödja och understryk utredningens bedömning att kommunerna bör stödja civilsamhällets verksamhet genom att utnyttja befintligt regelverk att subventionera lokalhyra. Likaså bedömningen att kommunerna skall beakta civilsamhällets lokalbehov i arbetet med samhällsplanering.

5.3.5 – SST delar helt bedömningen när det gäller kommuners och landstings bidragsgivning och utgångspunkterna för detta.

Kapitel 6, Upphandlingsfrågor. SST avstår att besvara de frågor och bedömningar som görs i detta kapitel. De trossamfund som berörs av detta gör det genom de sidoorganisationer och samverkansorganisationer som utför tjänster främst inom skola och omsorg. Flera av dessa organisationer är remissinstanser. SST vill dock understryka nödvändigheten, som också utredningen tar upp, att hitta sätt att i upphandlingar både civilsamhällets särart och mervärde tas tillvara.

7.6.1 – SST delar den självklara bedömningen som utredningen gör gällande att civilsamhällets behov av information och stöd bör mötas i syfte att underlätta för civilsamhällets organisationer att bedriva sin kärnverksamhet.

7.6.3 - Myndigheter har redan i dag skyldighet att informera på ett enkelt och begripligt sätt. Bedömningen här kan därför kännas som överflödig. Om detta inte sker bör detta påtalas och som föreslås i utredningen ske genom särskilt uppdrag. SST är däremot tveksam till förslaget att MUCF skall få uppdraget att inom ramen för MUCF:s myndighetsnätverk utveckla och samordna strukturen på den information som statliga myndigheter erbjuder civilsamhället på sina webbplatser. Skälet är att så länge de stora skillnaderna mellan olika bidrag består, förordnings och i förekommande fall lagtexter skiljer sig väsentligt åt likaså handläggningsrutinerna på grund av till exempel myndigheternas storlek, riskerar en harmonisering av informationen snarare att fördunkla än att vara upplysande läsaren.

7.6.4 – SST ser en fördel med förslaget att MUCF tillsammans med företrädare för SKL tar fram en webbaserad guide som berör civilsamhällets organisationers utveckling (avgörande skeden) och finansiering. När det gäller framtagande av olika slags information måste dock ihåggas att inte alla föreningar har tillgång till internet.

7.6.5 – SST ser en fördel med utredningens bedömning att kommunerna bör ha en gemensam kontaktpunkt för civilsamhället in i den kommunala organisationen. Kontaktpunkten bör ha en guidande och stödjande funktion.

Stockholm 2016-07-13

Åke Göransson
Generalsekreterare
Nämnden för statligt stöd till trossamfund